MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH ZAMMIT MC KEON

Seduta ta' l-14 ta' Lulju, 2011

Citazzjoni Numru. 733/2007

Anthony Galea

kontra

Gaetan Frendo

Il-Qorti :

I. Preliminari

Rat ir-rikors mahluf prezentat fis-6 ta` Lulju 2007 li jaqra hekk –

1. Illi l-attur kien jahdem bit-taxi bin-numru ta` registrazzjoni KTY-149 ghal diversi snin, anki qabel ma ntlahaq il-ftehim dwar il-karozza de quo ;

2. Illi fis-sena 2000 din il-karozza ma kenitx baqghet tajba ghax-xoghol. Ghaldaqstant il-partijiet ikkonkludew ftehim ghax-xiri tal-karozza de quo minghand l-attur ghas-somma ta` Lm8,500 skond kif jinghad hawn taht. Dan kien jinkludi l-ispejjes sabiex il-karozza tinbidel minn magna petrol ghal magna diesel u sabiex tigi mizbugha bajda ;

3. Illi din il-vettura qabel ma kienet registrata f`isem Gaetan Frendo kienet registrata f`isem Anthony Galea ;

4. Illi l-konvenut kellu jhallas l-ammont patwit ta` Lm8,500, kif jirrizulta kemm mil-log book (kopja annessa Dok. A) fejn hemm miktub 'transfer to be authorised by Malta Transport Authority' kif ukoll mid-dokument 'B' u 'C' ittra mibghuta lill-Awtorita` u r-risposta ta` l-Awtorita`, rispettivament ;

5. Illi l-konvenut ghadu ma hallasx centezmu wiehed ghal din il-vettura, u ghaldaqstant ghalkemm il-karozza hija registrata f`ismu huwa m`huwiex is-sid legittimu sakemm ma jhallasx dan l-ammont ;

6. Illi fix-xahar ta` Dicembru tas-sena 2000 l-attur u l-konvenut ftehmu wkoll li l-attur kellu jhallas is-somma ta` Lm45 (hamsa u erbghin Lira) fil-gimgha lil Gaetan Frendo sabiex ikun jista` juza l-pjanci tat-taxi (minhabba li l-permess huwa f`isem Gaetan Frendo) u wara li l-attur ihallas lill-konvenut is-somma ta` Lm20,000 (ghoxrin elf Lira Maltin) il-konvenut kellu jirregistra dawn il-pjanci f`isem Anthony Galea ;

7. Illi Anthony Galea hallas lil Gaetan Frendo regolarment u s`issa hallas is-somma ta` Lm14,895 (erbatax-il elf Lira Maltin tmien mija u hamsa u disghin Lira Maltin) ;

8. Illi recentement u precizament fis-7 ta` Mejju, 2007 il-konvenut talab u ottjena l-hrug ta` Mandat ta` Qbid kontra l-attur ghas-somma ta` Lm800 (tmien mitt Lira Maltin) ghal kawzali tal-valur approssimattiv tal-vettura targata KTY 149, u sussegwentement fetah kawza civili fil-Qorti tal-Magistrati fejn qieghed jitlob Lm800 (tmien mitt Lira Maltin) ;

9. Illi l-iskop tal-Mandat ta` Qbid ma kienx dak li jigbor Lm800 (tmien mitt Lira Maltin) izda li jaqbad l-imsemmija karozza sabiex b`hekk l-attur ma jkunx jista` jahdem u ghalhekk ma jkunx jista` jhallas lill-istess konvenut ;

10. Illi huwa evidenti li l-agir ta` Gaetan Frendo sar proprju bi skop li ma jigix attwat il-ftehim li kellhom bejniethom l-partijiet u b`hekk ma ssirx ir-registrazzjoni ta` l-imsemmija pjanci f`isem Anthony Galea.

Jghid ghalhekk il-konvenut ghaliex din l-Onorabbli Qorti m`ghandhiex-

1. Tiddikjara li l-ammont ta` Lm8,500 (tmint elef u hames mitt Lira Maltin) huma dovuti lill-attur ghal vettura ta` l-ghamla Mercedes – taxi bin-numru ta` registrazzjoni KTY-149 mibjugha mill-attur lill-konvenut u li fuqha l-konvenut baqa` ma hallas xejn.

2. Tikkundanna l-konvenut ihallas lill-attur l-ammont ta` Lm8,500 (tmint elef u hames mitt Lira Maltin).

3. Tiddikjara li llum-il gurnata l-pjanci ta` registrazzjoni KTY-149 huma proprjeta` ta` l-attur la darba l-attur ihallas il-bilanc fuq l-ghoxrin elf Lira Maltin (u cioe` Lm5,105).

4. Tordna li l-pjanci ta` registrazzjoni KTY-149 jigu registrati f`isem Anthony Galea.

B`rizerva ghal kull azzjoni inkluza dik ghad-danni spettanti lill-attur minhabba l-agir illegali tal-konvenut u bl-ispejjes u bl-imghax kontra l-konvenut minn issa ngunt ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti konfermata bil-gurament mill-attur, il-lista tax-xhieda ndikati mill-attur u l-elenku tad-dokumenti esebiti minnu.

Rat ir-risposta mahlufa li kienet prezentata fl-24 ta` Lulju 2007 u taqra hekk -

1. Illi preliminarjament l-azzjoni hekk kif imressqa mill-attur hija guridikament improponibbli u dan stante li hija bbazata fuq ftehim dwar trasferiment ta` vettura li tassattivament ghandu jsir bil-miktub. Ghalhekk l-azzjoni hekk kif imressqa ma tistax tregi u hija nulla.

2. Illi l-konvenut jeccepixxi illi m`huwa minnu xejn dak li qed isemmi l-attur dwar il-kondizzjonijiet tal-bejgh tal-vettura in kwistjoni.

3. Illi, fi kwalunkwe kaz u minghajr ebda pregudizzju ghas-suespost, il-konvenut jeccepixxi illi l-vettura in kwistjoni hija registrata f`ismu, illum hija

proprjeta` pjena tieghu u huwa hallas dak kollu li kien dovut lill-attur billi l-attur qata` l-prezz tal-vettura in kwistjoni mill-kera li huwa kellu jaghti lill-konvenut dwar il-vettura in kwistjoni.

4. Illi finalment il-konvenut jirrileva illi l-'plates' li l-attur qed jitlob lill-Qorti li huma tieghu u cioe` n-numru tal-'plate' KTY-149 bhala 'taxi' ilha ghal ghexieren ta` snin registrata fuq l-istess konvenut u dana hekk kif se jipprova l-istess konvenut waqt it-trattazzjoni ta` din il-kawza.

5. Salv difizi ulterjuri kif permessi mil-ligi.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-konvenut.

Rat in-nota ta` sottomissjonijiet tal-konvenut dwar l-ewwel eccezzjoni tieghu li kienet prezentata fit-22 ta` Novembru 2007.

Rat in-nota responsiva tal-attur dwar l-istess eccezzjoni li kienet prezentata fl-14 ta` Jannar 2008.

Rat is-sentenza moghtija fit-28 ta` Marzu 2008 (fol 29 sa 34) minn din il-Qorti diversament presjeduta fejn kienet michuda l-ewwel eccezzjoni, bl-ispejjez kontra l-konvenut.

Rat li fl-udjenza tat-23 ta` April 2008, il-konvenut irrinunzja ghall-appell mis-sentenza *in parte.*

Qieset il-provi tal-attur.

Rat il-verbal tal-udjenza tas-16 ta` Marzu 2009 (fol 87) fejn l-attur iddikjara li ma kellux aktar provi x`iressaq.

Rat id-digriet taghha moghti fl-udjenza tat-18 ta` Mejju 2009 (fol 90-91) fejn, wara li akkordat it-talba tal-partijiet li jinhatar espert tekniku sabiex jistma kemm kien il-valur tal-vettura Nru.KTY 149 fl-2000 kemm bhala vettura privata kif ukoll bhala taxi, hatret ghal dak il-ghan lill-espert tekniku Natalino Agius.

Rat ir-relazzjoni tal-espert tekniku (fol 167-174) li kienet presentata fid-29 ta` Ottubru 2009 u mahlufa fl-udjenza tat-28 ta` Jannar 2010.

Qieset ix-xhieda in eskussjoni tal-espert tekniku fl-udjenza tat-28 ta` Jannar 2010 (fol 176).

Rat id-digriet taghha moghti fl-udjenza tat-28 ta` Jannar 2010 fejn akkordat it-talba tal-konvenut li l-inkariku tal-espert tekniku jigi estiz sabiex jistabilixxi kemm kien il-valur lokatizju ta` taxi fil-kondizzjoni li kienet fl-2000.

Rat ir-relazzjoni addizzjonali tal-espert tekniku (fol 190) li kienet presentata fis-17 ta` Frar 2010 u mahlufa fl-udjenza tat-22 ta` Frar 2010.

Qieset ix-xhieda in eskussjoni tal-espert tekniku fl-udjenza tat-23 ta` Marzu 2010 (fol 194).

Qieset il-provi tal-konvenut.

Rat il-verbal tal-udjenza tal-10 ta` Gunju 2010 (fol 216) fejn il-partijiet iddikjaraw li ma kellhomx aktar provi x`iressqu.

Semghet it-trattazzjoni bil-fomm tad-difensuri tal-partijiet fl-istess udjenza.

Rat id-digriet taghha moghti f`din l-istess udjenza fejn halliet il-kawza ghas-sentenza.

Ikkunsidrat :

II. <u>Provi</u>

L-attur xehed li huwa kien jahdem bit-taxi tal-konvenut. Ghal dak l-uzu kien ihallas Lm30 fil-gimgha. Fl-2000 sab li l-vettura ma kenitx ghadha tajba ghax-xoghol. Ghalhekk l-attur xtara vettura li kienet Mercedes hamra u tahdem petrol. L-attur ftiehem mal-konvenut li jaghmel uzu mill-pjanci tal-vettura l-ohra li ma kenitx baqghet tajba ghat-triq billi jduru fuq il-Mercedes, li l-magna tinqaleb diesel u li l-vettura tinzebah bajda. Il-vettura kellha dur fuq il-konvenut. L-attur sostna li meta *nhallas ghoxrin elf lira lilu jien ikolli kollox tieghi*. Il-karozza daret fuq il-konvenut ghax il-permess kien fuq il-konvenut. Meta l-attur dahhal il-vettura l-gdida, huwa beda jhallas lill-konvenut Lm40 kull erba` gimghat. Li gara fir-realta` kien li hu uza l-vettura tieghu u xtara l-permess minghand il-konvenut. L-attur hallas aktar mit-Lm8,500 li qieghed jitlob fil-kawza tal-lum.

Mhux kontestat li Dok A a fol 7 tal-process huwa kopja tal-*logbook* tal-vettura KTY149. Minn dan id-dokument jirrizulta li dak in-numru ta` registrazzjoni jorbot mal-konvenut u huwa relatat ma` vettura tat-tip Mercedes Benz tal-1980. Mil-logbook jirrizulta li kwalsiasi trasferiment tal-vettura jrid ikun awtorizzat mill-Awtorita` tat-Trasport. Lanqas ma hu kontestat li l-vettura in

kwistoni kienet taxi. Il-vettura hija registrata fuq il-konvenut.

Mill-assjem xejn kristallin tal-provi f`din il-kawza ghandu jinghad li l-vertenza hija bejn taxi-driver (l-attur) u sid il-permess tat-taxi u allura tal-pjanci (il-konvenut). Jidher li l-attur kien ilu jikri t-taxi minghand il-konvenut ghal diversi snin sabiex jahdem biha. Huwa jallega li fis-sena 2000 hu u l-konvenut ftehmu li dan ta` l-ahhar jixtri minghand l-attur Mercedes 200 (ara r-rapport u r-ritratti tal-perit tekniku a fol. 167 et seq) sabiex din tibda sservi ta` taxi minflok il-karozza l-antika li ma kenitx baqghet tajba biex isservi ghal dan ix-xoghol. L-attur ighid illi mhux biss kien hu illi hallas il-prezz biex inxtrat il-Mercedes izda kien hu wkoll li nkorra l-ispejjez sabiex minn hamra tinzebah bajda u sabiex minn petrol taqleb ghal diesel. Bejn il-partijiet fir-rigward ta` din il-Mercedes kien operattiv ir-Regulation 25 tal-Motor Vehicles Regulations[1].

Brian Farrugia mill-Awtorita` dwar it-Trasport ta` Malta xehed illi l-konvenut akkwista l-vettura Mercedes 200 minghand l-attur. Il-partijiet ntrabtu quddiem l-Awtorita` li l-konvenut kien qed jakkwista fuq bazi ta` *hire purchase* minghand l-attur bl-applikazzjoni tar-Regulation 25. Abbazi tar-restrizzjoni li tohrog minn dak ir-regolament, il-konvenut la seta` jittrasferixxi l-vettura permezz ta` bejgh u lanqas jitlob li tigi *scrapped* minghajr il-kunsens tal-attur. Ir-Regolament ma kellu l-ebda konnessjoni mal-pjanci tat-taxi *ossia* mal-permess biex karozza tkun tista` tintuza bhala (ara fol. 85 tal-process). Ghalhekk dak ir-Regolament ma kienx jorbot lil sid il-permess tat-taxi sabiex jitrasferixxi l-pjanci tat-taxi minn fuq karozza ghal ohra izda jorbtu biss sabiex ma jittrasferix il-vettura *de qua* (ara d-dokumenti a fol. 66 in konferma ta` dan).

[1] Il-Ligi Sussidjarja 65.11 bit-titolu ‘Regolamenti dwar il-Vetturi bil-Mutur’ giet emendata u Regulation 25 kien sar Regulation 26 u fl-2004 dan l-artikolu gie imhassar permezz ta’ l-Avviz Legali 476 ta’ l-2004.

L-attur jallega wkoll illi apparti l-ftehim li kien sar mal-konvenut dwar l-uzu tal-Mercedes bhala taxi, il-partijiet kienu ftehmu wkoll illi wara li l-attur ihallas l-ammont ta` Lm20,000, kemm il-karozza Mercedes kif ukoll il-pjanci tat-taxi u cioe` il-permess, iduru fuq l-attur (fol. 37). L-attur isostni illi huwa ppropona li jsir kuntratt f`dan is-sens izda l-konvenut qatt ma ried jaghmel hekk ; minflok huma t-tnejn iffirmaw it-quddiem l-Awtorita` bil-kundizzjoni li jkun operattiv bejniethom ir-Regulation 25.

L-attur isostni illi huwa diga` hallas Lm14,895 lill-attur mill-Lm20,000 li semma ; ghalhekk kien fadallu jhallas Lm5,105. Fix-xhieda tieghu mbaghad jghid illi hemm zball fir-rikors guramentat (ara fol. 98) ghaliex kulma fadallu jhallas huwa '*Lm400 u Lm500 neqsin Lm14*' (ara x-xhieda tieghu a fol. 95). Huwa baqa` jsostni dan matul ix-xhieda tieghu (fol. 97). L-attur jghid illi l-karozza dak iz-zmien kienet tqum Lm8,400 wara li sarulha t-tibdiliet, u li kien qed ihallas pagament ta` Lm30 fil-gimgha fil-bidu. Hu jixhed illi wara xahrejn il-konvenut riedu jhallas Lm40 u wara sitt xhur beda jhallas Lm45 fil-gimgha (ara fol. 95). L-attur jirrimarka li tal-pagamenti kollha li saru lill-konvenut qatt ma nghata ricevuta u kull meta hallas dan sar in kontanti.

Il-versjoni tal-konvenut hija *tutt`altro cielo*.

Jixhed infatti li l-ftehim li kien ghamel mal-attur jittratta biss dwar il-kera tat-taxi (ara fol. 89). Fil-bidu l-attur kien puntwali fil-hlas tal-kera izda *man man* li beda jghaddi z-zmien beda jdum anke x-xhur biex ihallas. Il-vettura li kien isuq l-attur kienet waslet fi stat hazin b`dan illi l-attur kien qallu biex ibieghlu Mercedes u mill-flus li kellu jaghtih il-konvenut, jaqta` l-kera li kien ghad fadallu jhallas l-attur.

Il-konvenut jghid illi l-attur '*nsista li jaqta' l-valur tal-karozza mill-kirjiet u qalli biex ihallasni ta` b`lura u biex*

jaghmel sentejn ma jhallasx kera biex jinqata` l-valur tal-Mercedes tieghu'.

Skond il-konvenut, il-partijiet fl-ahhar ftehmu li jinqatghu sena u nofs kera fl-smmont ta` Lm2,340. Il-konvenut jghid illi ftehmu li jaghmlu *transfer restriction* taht Regulation 25 sakemm jinqata` l-prezz taghha mill-kirjiet, sakemm jghaddu li kien fadal mis-sena u nofs (ara fol. 89). Meta ghaddiet is-sena u nofs huwa talab lil attur biex inehhi t-*transfer restriction* izda l-attur beda jahseb illi l-konvenut ried jehodlu l-karozza u l-permess tat-taxi. Huwa stenna sal-2007, sakemm l-attur hareg bil-pensjoni, sabiex jiehu t-taxi lura u meta ma tahielux lura, ipprezenta Mandat ta` Qbid kontra l-attur (fol 90) biex jiehu l-karozza lura.

Il-konvenut cahad li bejn il-partijiet kien hemm ftehim li huwa jithallas Lm20,000 sabiex jinqaleb il-permess tat-taxi fuq l-attur.

Fl-ewwel relazzjoni tieghu (fol 167) l-espert tekniku, in linea mal-inkariku li kien inghata minn din il-Qorti fl-udjenza tat-18 ta` Mejju 2009 ighid hekk –

Il-vettura KTY 149 (Mercedes 200) … hija fi stat hazin hafna …

Il-valur ta` din il-vettura fis-sena 2000 bhala vettura privata kien jiswa minn €5,600 … sa €5,800 … Din il-vettura giet b`magna petrol u b`kulur ahmar mill-fabbrika u giet mibdula ghal diesel u mizbugha kollha bajda.

Il-valur … bhala taxi bil-permess inkluz … fis-sena 2000 kien minn €105,000 … sa €116,000.

Fit-tieni relazzjoni tieghu (fol 190), l-espert tekniku, in linea mal-estensjoni fl-inkariku li kien inghata fl-udjenza tat-28 ta` Jannar 2010, ighid hekk –

Jekk it-taxi tkun ta` kondizzjoni tajba wiehed ried ihallas medja ta` bejn ... Lm30 – Lm35 jew €70 - €81 fil-gimgha. L-ispejjez kollha involuti biex tinzamm f`kundizzjoni tajba ghall-kerrej.

Jekk il-vettura tkun gdida jew moderna wiehed kien ikun irid ihallas medja bejn Lm40 – Lm50 jew €93 - €116. L-istess bl-ispejjez ta` manutensjoni ghalih.

Ikkunsidrat :

III. <u>Risultanzi</u>

Kull kaz ghandu jkun esaminat fuq il-mertu u l-fattispece partikolari tieghu. Dan ighodd ukoll fejn tidhol l-applikazzjoni ghall-kaz tal-principji tad-dritt kif mifhuma fid-dottrina u fil-gurisprudenza. Ic-certezza morali li fuqha l-gudikant ghandu jibni l-motivazzjoni tal-gudizzju tieghu trid issib il-gustifikazzjoni taghha fl-ewwel lok fit-totalita` tal-provi u fit-tieni lok fil-qafas tal-preponderanza tal-probabilitajiet.

Bhala punt ta` dritt, il-piz tal-prova fil-mertu huwa mixhut fuq l-attur in kwantu l-konvenut jibqa` assistit mill-presunzjoni li mhux obbligat jaghmel il-prova negattiva. Il-Qorti trid tara jekk l-attur issoddisfax dak l-oneru billi wasal biex jipprova l-legittimita` tal-pretensjoni tieghu jew inkella kellhiex il-Qorti tapplika r-regola ta` gudizzju li l-fatti allegati ma gewx sodisfacjentement ippruvati (*non esse et non probari paria sunt*).

Dan kollu jissarraf fil-principju li jirregola l-piz tal-prova u cioe` li x-xjenza tal-fatt allegat ghandu jigi pruvat mill-persuna li qed tallega dik ix-xjenza. *Del resto* hekk ukoll ighid l-Art. 562 tal-Kap. 12. Fil-kaz li din il-prova ma tkunx adegwata jew fil-kaz ta` dubbju l-allegata xjenza

ghandha tigi rigettata. (**"Theuma vs Mercieca"** – Qorti tal-Appell – 20 ta` Frar 1996 ; **"Fenech Clarke et vs Borg et"** – Qorti tal-Appell – 30 ta` Mejju 1997 u **"Mizzi noe vs Borg et"** – Prim`Awla tal-Qorti Civili – 29 ta` Settembru 2009).

Fil-kaz tal-lum, il-partijiet taw verzjonijiet opposti. Meta jigri hekk, il-Qorti jkollha taghmel ezercizzju sekondarju ta` verifika tal-fatti skond il-provi akkwiziti. Dan isir sabiex finalment il-Qorti jkollha stampa aktar cara u preciza sabiex tghid liema miz-zewg verzjonijiet tqarreb is-sewwa. Xi drabi dan ikollha taghmlu billi tmur ghal dettalji li forsi *prima facie* ma jkunux jidhru wisq rilevanti izda meta mbaghad meqjus f`kuntest aktar wiesgha u komplessiv jitfghu dawl fuq l-attendibita` ta` verzjoni fil-konfront ma` ohra.

Fis-sentenza ta` din il-Qorti tal-24 ta` Novembru 1966 fil-kawza **'Farrugia v. Farrugia'** kien inghad hekk -

Il-konflitt fil-provi huwa haga li l-Qrati jridu minn dejjem ikunu lesti ghaliha. Il-Qorti ghandha tezamina jekk xi wahda miz-zewg verzjonijiet, fid-dawl tas-soliti kriterji tal-kredibilita u specjalment dawk tal-konsistenza u verosomiljanza, ghandhiex teskludi lill-ohra, anke fuq il-bilanc tal-probabilitajiet, u tal-preponderanza tal-provi, ghax dawn, f`kawzi civili, huma generalment sufficjenti ghall-konvinciment tal-gudikant. Mhux kwalunkwe tip ta` konflitt ghandu jhalli lill-Qorti f`dak l-istat ta` perpelessita` li minhabba fih ma tkunx tista` tiddecieci b`kuxjenza kwieta u jkollha taqa` fuq ir-regola in dubio pro reo.

Fil-kaz tal-lum, il-Qorti tghid li dwar l-allegat ftehim ta` trasferiment kemm tal-vettura kif ukoll tal-permess tat-taxi, id-deposizzjoni tal-konvenut taghti aktar affidament minn dik ta` l-attur. Dan qed jinghad ghaliex l-attur, ghalkemm jallega li kien hemm dak il-ftehim, ghajr ghal kliemu, ma gabx prova dokumentata jew xort`ohra li tikkorrabora l-istqarrija tieghu. Inoltre x-xhieda tieghu hija

anke oggettivament distakkata mir-realta` tan-negozju u/jew bejgh u/jew trasferiment ta` taxis kif kien fis-sena 2000.

Il-konvenut ighid illi huwa stenna sakemm l-attur hareg bil-pensjoni qabel ma ddecieda li jiehu lura l-karozza. Dan huwa kkorroborat mic-cirkustanzi hekk kif prezentati mill-attur ghaliex jirrizulta li fl-2007 l-attur ghalaq il-61 (I.D. Nru. 743945), u l-ewwel korrispondenza skambjata bejn l-attur u d-Direttur tal-Licenzji kienet fil-11 ta` April 2007. Fl-ittra l-avukat ta` l-attur jinforma li l-vettura de qua kienet kolpita minn *transfer restriction*. Meta mbaghad l-attur xehed fl-udjenza tat-18 ta` Mejju 2009 u (ara d-deposizzjoni tieghu a fol 98), u allura sentejn wara li l-attur kien beda jiehu l-pensjoni, huwa jistqarr hekk -

Avukat: Naqblu illi inti s-Sur Frendo kien waqqfek milli tahdem ?
Xhud: Yes
Avukat: Int imbaghad b`xhiex kont qed tghix?
Xhud: B`xejn. Imbaghad ***issa*** *waqajt penzjonant.*
Avukat : Jigifieri inti kellek flus biex fil-fatt tiddepozita l-bilanc ?
Xhud : Dazgur li le, jekk hadli kollox hu, heq hadli l-ghixien tieghi tal-familja.

Il-Qorti tghid ukoll illi dak illi l-konvenut xehed dwar kemm kienu jinbieghu t-taxis bil-permess fiz-zmien rilevanti jeqreb ferm aktar lejn dak li sostna l-perit tekniku. U allura dak mistqarr mill-konvenut isib konfort fil-konkluzjonijiet peritali. Fl-ewwel relazzjoni tieghu, il-perit tekniku jghid li fis-sena 2000 biex wiehed jixtri karozza tat-tip Mercedes 200 bil-permess ta` taxi kellu jhallas bejn Lm45,000 u Lm50,000. Din il-figura hija aktar mid-doppju tas-somma li skond l-attur, il-partijiet kkontrattaw dwar il-bejgh tal-Mercedes 200 bil-pjanci ta` taxi (ara fol. 167). Inoltre, il-konkluzjonijiet peritali jsostnu dak li xehdu l-partijiet dwar il-kera ta` taxi ta` dak it-tip ta` vettura u cioe` li meta f`kundizzjoni tajba kienet bejn iggib bejn Lm30 u

Lm35 fil-gimgha u jekk il-vettura tkun gdida, il-kera kienet toghla ghal Lm40 u Lm50 fil-gimgha. Li l-Mercedes kienet f`kundizzjoni tajba hafna meta din bdiet tintuza bhala taxi hija konfermata mill-attur stess (ara fol. 218) u allura ghal din il-Qorti il-verzjoni komplessiva tal-konvenut hija aktar konvincenti.

Fis-sentenza taghha tad-19 ta` Novembru 2001 fil-kawza **"Calleja *noe* vs Mifsud"**, il-Qorti tal-Appell qalet hekk dwar il-qies li ghandha tinghata perizja teknika –

Kemm il-kostatazzjonijiet tal-perit tekniku nominat mill-Qorti kif ukoll il-konsiderazzjonijiet u opinjonijiet esperti tieghu jikkostitwixxu skond il-ligi prova ta` fatt li kellhom bhala tali jigu meqjusa mill-Qorti. Il-Qorti ma kenitx obbligata li taccetta r-rapport tekniku bhala prova determinanti u kellha dritt li tiskartah kif setghet tiskarta kull prova ohra. Mill-banda l-ohra pero`, huwa ritenut minn dawn il-Qrati li kellu jinghata piz debitu lill-fehma teknika ta` l-espert nominat mill-Qorti billi l-Qorti ma kellhiex leggerment tinjora dik il-prova. Hu manifest mill-atti u hu wkoll sottolinejat fir-rikors ta` l-appell illi l-mertu tal-prezenti istanza kien kollu kemm hu wiehed ta` natura teknika li ma setax jigi epurat u deciz mill-Qorti minghajr l-assistenza ta` espert in materja. B`danakollu dan ma jfissirx illi l-Qorti ma kellhiex thares b`lenti kritika lejn l-opinjoni teknika lilha sottomessa u ma kellhiex tezita li tiskarta dik l-opinjoni jekk din ma tkunx wahda sodisfacentement u adegwatament tinvesti l-mertu, jew jekk il-konkluzjoni ma kenitx sewwa tirrizolvi l-kwezit ta` natura teknika.

In linea ta` principju, ghalkemm qorti mhix marbuta li taccetta l-konkluzjonijiet ta` perit tekniku kontra l-konvinzjoni taghha (*dictum expertorum numquam transit in rem judicata*), fl-istess waqt dak *ma jfissirx pero` illi qorti dan tista` taghmlu b` mod legger jew kapriccjuz. Il-konvinzjoni kuntrarja taghha kellha tkun ben informata u bazata fuq ragunijiet li gravament ipoggu fid-dubju dik l-*

opinjoni teknika lilha sottomessa b` ragunijiet li ma ghandhomx ikunu privi mill-konsiderazzjoni ta` l-aspett tekniku tal-materja taht ezami (**"Grima vs Mamo et noe" –** Qorti tal-Appell – 29 ta` Mejju 1998)**.**

Jigifieri qorti ma tistax tinjora r-relazzjoni peritali sakemm ma tkunx konvinta li l-konkluzjoni ta` tali relazzjoni ma kienitx gusta u korretta. Din il-konvinzjoni pero` kellha tkun wahda motivata minn gudizzju ben informat, anke fejn mehtieg mil-lat tekniku. ("**Cauchi vs Mercieca" –** Qorti tal-Appell – 6 ta` Ottubru 1999 **; "Saliba vs Farrugia**" – Qorti tal-Appell – 28 ta` Jannar 2000 u "**Calleja *noe* vs Mifsud**" – Qorti tal-Appell – 19 ta` Novembru 2001).

Il-*giudizio dell`arte espress mill-perit tekniku ma jistax u ma ghandux, aktar u aktar fejn il-parti nteressata ma tkunx ipprevaliet ruhha mill-fakolta` lilha moghtija ta` talba ghan-nomina ta` periti addizzjonali, jigi skartat facilment, ammenokke` ma jkunx jidher sodisfacentement illi l-konkluzjonijiet peritali huma, fil-kumpless kollha tac-cirkostanzi, irragonevoli*" – ("**Bugeja *et* vs Muscat et" –** Qorti tal-Appell – 23 ta` Gunju 1967).

Fil-kaz tal-lum, jirrizulta bhala fatt li ghalkemm l-attur ipprezenta nota fejn talab il-hatra ta` periti addizzjonali, ma baqax jinsisti fuq din il-hatra.

Din il-Qorti sejra toqghod fuq l-accertamenti teknici li saru mill-perit gudizzjarju, ghax dawk huma kompetenza tieghu u ma gewx kontestati permezz ta` provi teknici ohra.

Fis-sentenza taghha tat-30 ta` Ottubru 2003 fil-kawza **'Bugeja vs Meilak'** din il-Qorti diversament presjeduta (**PA/TM**) irriteniet hekk -

Fil-kamp civili ghal dak li hu apprezzament tal-provi, il-kriterju ma huwiex dak jekk il-gudikant assolutament jemminx l-ispjegazzjonijiet forniti lilu, imma jekk dawn l-istess spjegazzjonijiet humiex, fic-cirkostanzi zvarjati tal-hajja, verosimili. Dan fuq il-bilanc tal-probabilitajiet, sostrat baziku ta` azzjoni civili, in kwantu huma dawn, flimkien mal-proponderanza tal-provi, generalment bastanti ghall-konvinciment.

Issa din il-Qorti sejra tghaddi biex tqis it-talba ta` l-attur ghall-hlas ta` l-ammont ta` Lm8,500 ghall-bejgh tal-vettura.

L-attur isostni illi l-konvenut ma hallas xejn minn dan l-ammont kif miftiehem mentri l-konvenut ighid illi hu u l-attur kienu ftehmu illi dan ta` l-ahhar jithallas billi ma jhallasx il-kera tat-taxi ghal zmien sena u nofs. L-ammont reklamat mill-attur jinvolvi mhux biss il-prezz tal-vettura fiz-zmien meta nbieghet izda wkoll l-ispejjez li nkorra biex minn hamra nzebghet bajda u biex minn b`magna petrol inqalbet ghal magna diesel.

L-ewwel fatt li trid tistabilixxi huwa jekk tirrizultax il-prova ta` bejgh mill-attur lill-konvenut u jekk tassew kien hemm bejgh, jirrizultax inkella le li l-attur thallas il-prezz.

L-unika prova li ressaq l-attur f`dan ir-rigward hija li l-vettura kellha *transfer restriction* skond ir-*Regulation* 25. Kif fisser Brian Farrugia mill-ADT, *transfer restriction* tobbliga lix-xerrej (f`dan il-kaz il-konvenut kif qed jigi allegat) li ma jittrasferix il-vettura minghajr il-permess ta` l-venditur (f`dan il-kaz l-attur kif qed jigi allegat).

Fil-kawza **"<u>Gruppetta vs Florian</u>"** (A.K., 29 ta` Jannar 1980) kien ritenut illi r-Regolament 25 tal-*Motor Vehicles Regulations* ma jiddeterminax il-proprjeta` tal-

vettura stante li dan jigi determinat mill-ftehim li jkun intlahaq bejn il-kontraenti :

"*L-iskop tar-regolament hu allura biex jassigura li f`kull mument ikun hemm persuna ben identifikata li tkun responsabbli ghall-vettura registrata mal-Kummissarju tal-Pulizija biex tirrispondi skond il-ligi ghal dak li seta` jigri bl-uzu ta` l-istess vettura. Ir-registrazzjoni u l-licenzja tal-vettura jistghu jkunu elementi ta` prova biex jigi determinat min kien il-proprjetarju taghha pero` dak li hu verament determinanti huwa l-ftehim kontrattwali bejn il-kontraenti u l-kondizzjonijiet li jirregolaw tali ftehim. Fil-kaz taht ezami ma hux kontestat li l-ftehim kien wiehed ta` 'hire purchase' u huma r-regoli gjuridici applikabbli ghal dan il-kuntratt li kellhom jirregolaw ir-relazzjonijiet bejn il-partijiet"*.

Fil-kaz tal-lum, jidher mil-*log book* tal-vettura (ara fol. 7 u 200) illi l-Mercedes giet trasferita lill-konvenut permezz ta` hire purchase, komunement imsejjah f'termini legali *pactum cum riservata dominii.* L-effett ta` dan il-ftehim huwa deskritt fis-sentenza fil-kawza "**Bonnett v. Azzopardi"** (A.K. 28 ta` Gunju 1922) fejn kien ritenut li –

"*In-natura intrinsika ta` dan il-kuntratt hija li fih **zewg stadji ben distinti**. Is-sid ta` l-oggett jittrasferixxi lill-kerrej **l-uzu u l-pussess** ta` l-oggett ghall-kirja specifika, b`dan li l-proprjeta` ta` l-oggett ma tghaddix ghand ix-xerrej **sakemm il-prezz ma jkunx imhallas kollu**. Il-venditur jibqa` legalment konsidrat li hu s-sid ta` l-oggett u l-proprjeta` ma tghaddix lill-venditur sakemm il-prezz tieghu ma jkunx gie saldat"*

(ara wkoll "**Degiorgio v. Micallef**" - A.C. fis-16 ta` Dicembru 1936 (Vol XXIX.I.1438, "**Muscat vs Bonnici et"** – A.C. 8 ta` Frar 1935 - (Vol XXIX.I.89) u **"Strickland v. Shepherd**" (A.C. 21 ta` Jannar 1951 (Vol XXXV.III.530)

Fil-*log book* jirrizulta miktub il-kliem '*hire purchase*'. Dan huwa evidenza li kien hemm xi forma ta` ftehim bejn il-partijiet fis-sens ta` *pactum cum riservata dominii.* Dan

ifisser illi l-venditur, f`dan il-kaz, l-attur ghadu legalment meqjus  li hu s-sid tal-vettura.  Il-konvenut, min-naha tieghu, ma ressaq l-ebda prova in sostenn ta` dak li qed jallega u cioe` li huwa hallas il-prezz ta` din il-vettura meta l-attur ma hallasx kera lilu ghal sena w nofs.

Fir-rikors promotorju, l-attur jallega li l-prezz miftiehem kien ta` Lm8,500 liema prezz kien jinkudi l-ispejjez li ghalihom diga` saret riferenza. Ix-xhud Brian Farrugia kkonferma (a fol. 83) li l-Mercedes kienet ilha registrata f`isem il-konvenut mill-21 ta` Dicembru 2000. Skond il-perit tekniku, il-vettura Mercedes in kwistjoni fis-sena 2000 kienet tiswa bejn Lm2,400 u Lm2,500 u jekk kienet impurtata f`Malta gdida, kienet tiswa` bejn 15% u 20% aktar fuq dawn l-ammonti. Fil-fatt, il-perit tekniku, waqt l-eskussjoni, xehed illi kien ikkonferma illi l-Mercedes kienet fil-fatt giet gdida hawn Malta u allura kienu japplikaw l-persentaggi li semma (ara fol. 196 tal-process). Dan huwa l-valur stabbilit mill-perit tekniku qabel ma saru t-tibdiliet fil-karozza. Jirrizulta li dawn it-tibdiliet saru wara li sehh it-trasferiment lill-konvenut, u allura l-Qorti mhijiex sejra tiehu in konsiderazzjoni l-valur tal-karozza wara t-trasferiment. Peress illi fir-relazzjoni tieghu l-perit tekniku ma tax valur specifiku ta` l-vettura, u peress illi jirrizulta li din il-karozza giet trasferita lejn l-ahhar tas-sena 2000, din il-Qorti *arbitrio boni viri* sejra tadotta l-ammont ta` Lm2,400, b`valur mizjud ta` 20%, peress illi din kienet dahlet gdida f`Malta, u tistabbilixxi li l-prezz taghha fis-sena 2000 kien ta` Lm2,880 (€6,708.59) liema ammont ghandu jithallas mill-konvenut.

Ghar-ragunijiet kollha premessi, din il-Qorti qeghda taqta` u tiddeciedi din il-kawza hekk -

1) Tilqa` l-ewwel talba limitatament u tiddikjara li l-konvenut ghandu jaghti lill-attur l-ammont ta` sitt elef seba` mija u tmien Ewro u disgha u hamsin centezmu (€6,708.59).

2) Tilqa` t-tieni talba limitatament u tikkundanna lill-konvenut sabiex ihallas lill-attur ihallas l-ammont ta` sitt elef seba` mija u tmien Ewro u disgha u hamsin centezmu (€6,708.59) bl-imghax legali b`effett mil-lum.

3) Tichad it-tielet u r-raba talbiet attrici kif dedotti.

4) Tordna li l-ispejjez tal-kawza jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------